

אירוע ח' - הפגיעה במנוח מוחמד חמייסי ובפצוע מוחמד

עלי טאה בכפר כנא ביום 3.10.00

רקע

1. ביום 03.10.00, בגזרת צומת כפר כנא - בית רימון, התעמתו כוחות משטרה עם צעירים תושבי המקום. הצעירים השליכו חפצים ואבנים לעבר השוטרים ואלה הגיבו בירי אמצעים לפיזור המון לעברם, לשם הדיפת התקיפה.

2. ביום האמור הגיעו לבית החולים בנצרת שני תושבי כפר כנא: האחד, מוחמד חמייסי, שנפגע בפיקת ברכו, ונפטר לאחר ניתוח שעבר לצורך טיפול בפגיעה זו (להלן: המנוח) והשני, מוחמד עלי טאהא, שטופל עקב פצע בקרסול (להלן: הפצוע).

3. כך סקרה הועדה את נסיבות האירוע, בדו"ח מטעמה¹:

"...145. בגזרת כפר כנא היו ביום ה-3.10.00 כ-80 שוטרים, בערך מחציתם אנשי יחידות יס"מ (עמקים ויהודה ושומרון). על הכוחות פיקד באותו יום סגן ניצב יעקב זיגדון, מפקד תחנת טבריה של המשטרה. במהלך היום התרחשו עימותים על פי הדפוס המוכר, בו מתפרעים משליכים אבנים וחפצים שונים לעבר השוטרים, ובתגובה עושים השוטרים שימוש באמצעים לפיזור המון, כדי להדוף את המתקפה. לא נפרט את מהלך האירועים באותו יום, אשר לא היה בו דבר יוצא דופן, ונתמקד באירוע מיוחד, אשר נטען כי במהלכו נפגעו שניים מירי של שוטרים. על פי הטענה, אחד מתושבי המקום, המנוח מוחמד ח'מאייסי, נפגע בברכו מירי של שוטרים. כתוצאה מסיבוך עקב הניתוח בברכו מצא למחרת את מותו. האחר שנפצע הוא מוחמד עלי טאהא.

146. על פי גרסתם של בהג'ת ח'מאייסי, אחיו של המנוח, והעד מוחמד עלי טאהא (להלן: טאהא), בסביבות השעה 18:30-18:40 ישבו טאהא, המנוח וחברים נוספים על דשא בסמוך למבנה שבצד הכביש שבין צומת בית רימון לבין כפר כנא. היה זה לאחר פרק זמן בו לא היו עימותים עם שוטרים. לפתע נורו יריות על ידי שוטרים שהיו במרחק של כ-150 מטר מהמקום. יריות השוטרים פגעו האחת בברכו של המנוח והשנייה בקרסולו של מוחמד עלי טאהא. אחיו של טאהא, אמיר, אישר גם הוא, כללית, את הגרסה בדבר ירי השוטרים. שני הפצועים נלקחו למרפאת אל-זהרא בכפר כנא, שם קיבלו טיפול ראשוני. לאחר מכן הועברו לבית החולים האיטלקי בנצרת.

...

לטענת כל מפקדי המשטרה במקום - סגן ניצב זיגדון, רב פקד שמעון בן שבו, ראש משרד הסיור בתחנת טבריה, ורפי כהן, מפקד צוות ביס"מ עמקים - הגרסה המתוארת, בדבר ירי של אש חיה מצד אנשי המשטרה, אינה נכונה. מעדויות אלה עולה, כי אנשי

המשטרה עזבו כולם את המקום בערך בשעה 18:30, וכשירדו לצומת בית רימון לא נותרו שוטרים במקום. על כן, אין זה סביר, לטענתם, כי שוטרים אחדים נותרו לבד מאחור וביצעו ירי, כפי שטענו העדים מקרב התושבים המקומיים. גם אין זה סביר, שלאחר שהאזור נרגע, יחליטו שוטרים לפתע לירות ירי באש חיה ללא פקודה. מפקדי המשטרה מוסיפים, כי אם היה ירי כלשהו הם בוודאי היו שומעים אותו על רקע השקט ששרר אותה שעה והיו מבררים את פשר הירי. השלושה שוללים איפוא, מכל וכול, את הטענה בדבר ירי בשני תושבי הכפר.

147. לטענות אלה של מפקדי המשטרה מצטרפת העובדה שבין עדויות שלושת העדים מבני כפר כנא ואף בגרסאות של כל אחד מהעדים נתגלו סתירות מהותיות. זאת ועוד. על פי הרישומים הראשונים הנוגעים לפצועים בבואם לבית חולים ספק רב אם ירי הוא שגרם לפציעת השניים.

...

סיכומם של דברים בנושא זה הוא, שאין תשתית ראיתית מספקת, המאפשרת לקבוע, כי ירי של שוטרים הוא שגרם לפציעת השניים. עם זאת, על פי הראיות שבפנינו ומכלול הנסיבות לא ניתן לשלול את הדבר. מטעם זה התייחסנו בדין וחשבון זה למנוח מוחמד ח'מאייסי כאל אחד מן ההרוגים של אירועי אוקטובר.

הואיל ובאחד משני המקרים בהם דנו לעיל, נגרם סיבוך עקב הירי הנטען ובעקבותיו מותו של אדם, ראוי שהמחלקה לחקירת שוטרים תבדוק, אם טרם נעשה כן, שמא ניתן להעמיק את החקירה כדי לגלות את העובדות לאשורן..."

¹ ר' פרק ז' סעיף 145 ואילך לדו"ח הועדה.

4. להלן התרשים ששימש את הועדה בחקירת האירוע:



מקרא:	א-צומת בית רימון	ב- מעון לחוסים	ג- מטע זיתים
-------	------------------	----------------	--------------

יוער, כי על פי עדויות תושבי כפר כנא, אליהן נתייחס בהמשך, היו הפצוע והמנוח בסמוך לנקודה ב' בעת הפגיעה בהם.

5. השאלה המרכזית הנוגעת לפרשה היא האם ניתן יהיה לקבוע במידת הודאות הנדרשת בפלילים, כי המנוח והפצוע נפגעו מירי בכלל ומירי שוטרים בפרט. יאמר כבר עכשיו, כי להערכתנו התשובה לשאלה, על שני חלקיה, היא שלילית, באשר קיים ספק ממשי בדבר נסיבות האירוע ואופן הפגיעה בשניים. ספק זה, כאמור לעיל, לא נעלם גם מעיני הועדה.

תמצית גרסאות העדים לאירוע

6. לדברי הפצוע, רצו השוטרים (שקודם לכן, כבר חזרו לצומת לאחר שעוצמת האירועים שבסמוך לכפר שככה) לכיוונם של הצעירים שישבו בדשא וירו עליהם ממרחק של כחמישים מטרים². הוא עצמו ישב בסמוך למנוח, כאשר נפגעו שניהם מירי שוטרים לעברם. לדבריו, נורו שתי יריות באוויר ואח"כ נורו לעברם שתי יריות שפגעו בהם³.

7. בניגוד לדברי הפצוע, לפיהם נשמעו ארבע יריות, סיפר בהג'ת חמייסי, אחיו של המנוח, שלטענתו היה במרחק של 20 מטרים מאחיו עת נפגע זה האחרון, כי שמע שתי יריות בלבד⁴. גם אחיו של הפצוע, שטען אף הוא כי היה במרחק של 20 מטרים מאחיו, מספר, כי שמע שתי יריות⁵.

8. בדו"ח הסופי מטעמה, התרשמה ועדת אור, כי בגרסאות שלושת העדים מכפר כנא נתגלו סתירות מהותיות⁶. כך, למשל, במהלך חקירתו בפני הועדה, עומת הפצוע עם מספר סתירות ואי דיוקים בדבריו בעניין מצבו עת נפגע⁷:

"...השופט תאודור אור: אני אקריא לא מה שהוא אמר לחוקר מטעם 'עדאלה', זה לא בדיוק מה שהוא סיפר לנו פה היום. בפסקה ארבע הוא אומר ככה, אני מקריא לו מה שכתוב: 'בשלב מסוים, לאחר רדת החשיכה ישבתי עם מספר צעירים וביניהם החלל מוחמד חמייסי, על הדשא שבכניסה למוסד כפר אל כנא שבצומת. לפתע נורו שתי יריות באוויר ואז קמנו כולנו והתחלנו לרוץ לכיוון הכפר. ואז נורו עוד שתי יריות ופתאום הרגשתי פגיעה בכף רגל ימין והבנתי כי ירו בי. הכדור השני פגע למנוח מוחמד חמייסי ז"ל". עכשיו לפי הגרסה הזאת, קודם כל הוא נפגע כשהוא היה בריצה, האם זה נכון? מוחמד עלי טאהא: לא, אני ישבתי על הדשא.

השופט תאודור אור: הוא גם מדבר שהוא נפגע והוא לא יודע מי ירה בו בכלל.

מוחמד עלי טאהא: אני... אני לא יודע מי ירה בי כי היה חושך.

השופט תאודור אור: כן, הוא לא יודע אם זה שוטרים או לא שוטרים?

מוחמד עלי טאהא: כן. הוא אומר בטוח שזה השוטר, מי יכול לירות חוץ מהם...".

² ר' עמ' 3842 לפרוטוקול הדיון מיום 11.07.01

³ ר' הודעתו בפני אוספי החומר מיום 27.02.01, עמ' 5-6 וכן סעיף 4 ל-מ/523

⁴ ר' הודעתו בפני אוספי החומר מיום 25.02.01, עמ' 5 וכן עמ' 3860, 3864 לפרוטוקול הדיון מיום 11.07.01

⁵ ר' עמ' 3891 לפרוטוקול הדיון מיום 11.07.01. לשאלת כב' הש' אור, האם היו יותר משתי יריות, מסר: "אני לא בטוח, יכול להיות היו שתי יריות"

⁶ ר' סעיף 147 לדו"ח הועדה

⁷ ר' עמ' 3847 לפרוטוקול הדיון מיום 11.07.01

המסמכים הרפואיים הרלבנטיים

9. מהמסמכים הרפואיים שהיו בפני הועדה עולה, כפי שנקבע אף בדו"ח עצמו, כי קיים ספק ממש אם פגיעתם של השניים מקורה בירי, ובודאי שיש בהם כדי להצביע על כך שלא נוכל להוכיח, במידה הדרושה בפלילים לשם הרשעה, כי הם נפגעו כתוצאה מירי.

10. לגבי המנוח: על פי דו"ח הועדה, הרופא שקיבל את המנוח ביום האירוע, ד"ר דיב, קבע כי המדובר ב"פצע חדירה ופצע יציאה", ורשם כי המדובר ב-"stab wound rt. knee", דהיינו **פצע זקירה**. לעומת זאת, הרופא החתום על טופס השחרור, יום לאחר מכן, אבחן את הפגיעה כפצע ירי. פרופ' היס, בחוות דעת ראשונית שנתן⁸, סבר כי הפצע נגרם ממעבר קליע, שהינו קרוב לודאי, קונבנציונלי, בברך, אך הוסיף כי כדי לבצע הערכה מדויקת יותר עליו לקבל מסמכים נוספים. בחוות הדעת הסופית מטעמו⁹, שניתנה לאחר שקיבל מסמכים נוספים שלא היו ברשותו קודם לכן, קבע פרופ' היס, כי אינו יכול לקבוע במידת הודאות הנדרשת מהו המנגנון של הפגיעה בברך, אם כי הוסיף ששבר מרוסק בפיקה (כפי שהיה למנוח) שכיח יותר מפגיעת קליע.

יש להעיר, כי המנוח נפטר כתוצאה מסיבוכי בניתוח בברכו ולא בשל הפגיעה בברך עצמה. בנסיבות העניין נראה, כי גם שאלת הקשר הסיבתי בין הפגיעה למוות הינה בעייתית, על אף הוראות סעיף 309(1) לחוק העונשין.

11. לגבי הפצוע: על פי מסמכי הועדה, הרופא שטיפל בו עם קבלתו, ד"ר דיב, אבחן את הפגיעה כפצע זקירה. נסיבות פגיעתו הוגדרו בטופס הקבלה לבית החולים כ-"תקיפה", ובתוכן התעודה נרשם כי המדובר בחבלה בקרסול ימין, וכי בבדיקה נמצא חתך/פצע עמוק בקרסול, שטופל על ידי תפירה. הוא שוחרר באותו היום לביתו. שלושה ימים לאחר מכן, עת הוחלפה חבישת הפצע, נרשם על ידי הרופא המטפל כי המדובר בפצע ירי.

פרופ' היס, בחוות דעת מטעמו, העדיף את הערכת ד"ר דיב, שכן ד"ר דיב ראה את הפצוע בשלב מקדמי, טרם ריפוי הפצעים. יודגש כבר עתה, כי כך התרשמה גם הועדה.

עמדת הועדה לעניין נסיבות הפגיעה

12. אף ועדת אור קבעה, כי קיימים ספקות ממשיים בעניין נסיבות הפגיעה בפצוע ובמנוח. לאחר שסקרה את המסמכים הרפואיים הרלבנטיים והצביעה על הסתירות שבדברי העדים קבעה הועדה, לבסוף, כי אין תשתית ראייתית לכך שדווקא ירי הוא שגרם לפגיעות בשניים¹⁰:

⁸ ר' מ/841

⁹ ר' מ/4126

¹⁰ ר' סעיף 147, סוף עמ' 402 לדו"ח הועדה

"...על פי הרישומים הראשונים הנוגעים לפצועים בבואם לבית חולים ספק רב אם ירי הוא שגרם לפציעת השניים.

בתעודה מיום 3.10.00 בשעה 19:30, עליה חתום ד"ר ג'וזיף דיב, המתייחסת לעד מוחמד עלי טאהא, נרשם במשבצת ה"אבחנות": "stub wound rt. Ankle", דהיינו פצע דקירה של קרסול ימין (נכתב כנראה stub במקום stab). בחלקו העליון של הטופס הוקפה בעיגול המילה "תקיפה". בגוף התעודה נרשם, בין היתר: "החולה הופנה ברכב פרטי לחדר מיון עקב חבלה בקרסול ימין. בבדיקה: חתך/פצע עמוק בקרסול ימין. אין הגבלה, דופק צבע שמור. צילום קרסול וכף רגל ימין אין לראות שבר. בהרדמה מקומית בוצעה תפירה" (ההדגשות שלנו). העד שוחרר מבית החולים באותו יום והוזמן לביקורת שבוע לאחר מכן. בתאריך 6.10.00, ביום בו הוחלפה חבישת הפצע, רשם רופא אחר, ד"ר פאר אמין, באבחנות: "gunshot wound rt. Ankle". הרופא שהחליף את התחבושת ראה רק פצע "נקי יבש", ואין לשלול שרשם את מה שאמר לו הפצוע, שתיאר את פציעתו כפצע ירייה, בשונה מהגרסה הראשונה שנמסרה. טאהא העיד בפני הוועדה, כי פציעתו נגרמה כתוצאה מירי, באותו אירוע עצמו בו נפגע המנוח ח'מאייסי. אופי הפציעה של טאהא ותיאורה במסמכים הרפואיים הקרובים לזמן אמת אינו עולה בקנה אחד עם הגרסה שהושמעה מאוחר יותר. על כן יש בנתונים אלה כדי להטיל ספק במהימנות הגרסה שהושמעה בפנינו. הואיל וטאהא קשר בין פציעתו לבין פציעת המנוח ח'מאייסי, קושי ראייתי זה משליך מניה וביה גם על משקלה של עדותו באשר לנסיבות פציעתו של המנוח.

גם התעודה הרפואית המתייחסת למנוח מוחמד ח'מאייסי, שמצא את מותו למחרת היום, מעוררת סימני שאלה. בתעודה רפואית החתומה על ידי ד"ר ג'וזיף דיב, מיום 3.10.00 בשעה 19:29, נרשם: "התקבל דרך חדר מיון עקב חבלה בקרסול ימין ... ברך ימין נראה פצע חדירה ופצע יציאה, הגבלה חלקית בתנועות" (הדגשה שלנו). למטה נרשם: "stab wound rt. knee". שוב: פצע דקירה." (ההדגשות אינן במקור)

13. עוד נציין, כי, כמצוין שם בדו"ח, עשו אוספי החומר מטעם הוועדה מאמצים לאתר רישומים רפואיים במרפאה שבכפר כנא, אלא שבדיקה זו לא העלתה דבר:

"לנוכח אי הבהירות בדבר סיבת פציעתם של כל אחד מן השניים, ביקשו אוספי החומר מטעם הוועדה לברר מה נרשם מפי השניים במרפאת "אל-זהרא" שבכפר כנא, אליה הובאו השניים תחילה, שם קיבלו טיפול ראשוני. התשובה שנתקבלה היא, שנמצאו במרפאה רק שלוש תעודות רפואיות. שתיים מיום 1.10.00 והשלישית מיום 5.10.00. לא נמצא במקום תיעוד כלשהו לגבי טיפול רפואי שניתן למנוח מוחמד ח'מאייסי ולמוחמד עלי טאהא..."

14. הוועדה מצאה לנכון גם לקבוע, כי מצבו של המנוח שונה ממצבו של הפצוע, שכן לגבי הראשון, לא ברור שהפגיעה נגרמה מדקירה ומכאן, שיתכן כי המדובר בפצע ירי:

"ברם, בניגוד למצב בעניינו של טאהא, אין הראיות הרפואיות הקרובות לזמן אמת מצביעות בבירור על כך שהפגיעה נגרמה אמנם כתוצאה מדקירה. בתעודות הרפואיות שנרשמו לאחר שהפצוע עבר את הניתוח, נרשם שהפצוע התקבל לבית החולים בשל "פצע ירי בברך רגל ימין כמספר דקות טרם קבלתו. הוכנס לחדר ניתוח עקב שבר פתוח מרוסק של הפיקה" (הדגשה שלנו). הפצוע הובהל לחדר ניתוח, שם בוצע תיקון השבר בהרדמה כללית. אין ידוע על סמך מה רשם הרופא החתום על התעודה "פצע ירי". אין לשלול שהדברים נרשמו על סמך שינוי בגרסת התלונה, ולא על סמך הבדיקה הגופנית שאותה ביצע ד"ר דיב. עם זאת, תיאור הפציעה, לרבות ברישום מיום 2.10.00 (כך במקור) שעה 19:29, עולה בקנה אחד עם הטענה כי מדובר בפצע ירי, ומבחינה חשובה זו, שונה עניינו של המנוח ח'מאייסי מזה של טאהא." (ההדגשות אינן במקור)

הקשיים הראייתיים בתיק

15. לטעמנו, מן הראיות עולה, כי קיים ספק של ממש בדבר השאלה, האם מקור פגיעתם של הפצוע והמנוח הינו ירי או דקירה, כאשר לגבי הפצוע, ניתן לומר, כי רב הסיכוי כי אכן המדובר בפצע דקירה. אף הראיות בעניינו של המנוח אינן מצביעות באופן ודאי, כנדרש לשם הרשעה בפלילים, כי הפגיעה נגרמה מירי.

16. בהערכת סיכויי השלמת החקירה, והאפשרות כי זו תוביל למציאת הפוגע, לא ניתן להתעלם מהעובדה כי עולה מהתיק שהפגיעות בשניים קשורות זו בזו. במצב דברים זה הראיות, הברורות למדי, לפיהן נפגע הפצוע מדקירה, יש בהן כדי להשליך על שאלת אופי הפגיעה במנוח. כלומר - כאמור, הפצוע נפגע מדקירה, כפי שעולה מהמסמכים הרפואיים. הגעת המנוח יחד עימו לבית החולים, והעדויות, הקושרות את הפגיעה בהם לאותו מקור, קושרות לכאורה גם את הפגיעה במנוח לאירוע דקירה ולא לירי. מהתעודות הרפואיות לא עולה בבירור אם המנוח נפגע מדקירה או מירי כך שהצטברות הנסיבות האמורות תקשה מאד להוכיח בפלילים כי הוא נפגע מירי דווקא. ויודגש, אף הועדה עצמה סברה, כי:

"הואיל וטאהא קשר בין פציעתו לבין פציעת המנוח ח'מאייסי, קושי ראייתי זה משליך מניה וביה גם על משקלה של עדותו באשר לנסיבות פציעתו של המנוח."

17. לכך יש להוסיף, כי מהראיות עולה, כי בשעה הרלבנטית, לא נכחו שוטרים באזור בו נטען כי נגרמה הפגיעה במנוח ובפצוע. גרסתם של מפקדי הכוחות המשטורתיים שנכחו במקום הייתה, כי הכוחות שבו לצומת בסמוך לשעה שש וחצי, לאחר שהעיונות עם תושבי הכפר הסתיים, כי לא נשארו שוטרים מאחור שיכלו לבצע את הירי, וממילא לא הייתה סיבה אמיתית לירות לעבר מאן דהוא לאחר תום העיונות. מפקדי הכוחות העידו, כי לא הבחינו בירי בנסיבות שתוארו על ידי העדים תושבי כפר כנא וכי באותו היום לא נורתה אש חיה מטעם השוטרים לעבר מי מהמתפרעים, אלא נעשה שימוש בירי גומי בלבד.

יוער, כי הועדה סקרה את גרסת שלושת מפקדי הכוחות¹¹ ועולה, מהקשר הדברים והדבקים, כי גרסה זו הייתה מקובלת עליה.

סיכומם של דברים

18. ועדת אור מצאה סתירות מהותיות בדברי העדים תושבי כפר כנא, ומנגד, לא ציינה שנפל פגם כלשהו בגרסאות מפקדי הכוחות, לפיהן בשעת הפגיעה המדווחת היו אנשי המשטרה בצומת, מרוחקים מהכפר. כאמור לעיל, אף כי התייחסה למנוח כאל אחד מהרוגי אירועי אוקטובר, קבעה הועדה, כי לא ניתן לקבוע ממצאים חד משמעיים בעניין נסיבות הפגיעה בו ובפצוע:

"סיכומם של דברים בנושא זה הוא, שאין תשתית ראיתית מספקת, המאפשרת לקבוע, כי ירי של שוטרים הוא שגרם לפציעת השניים. עם זאת, על פי הראיות שבפנינו ומכלול הנסיבות לא ניתן לשלול את הדבר. מטעם זה התייחסנו בדין וחשבון זה למנוח מוחמד ח'מאייסי כאל אחד מן ההרוגים של אירועי אוקטובר." (ההדגשות אינן במקור)

19. יוער, כי בניגוד למקרים האחרים, המלצת הועדה בעניין זה לא הייתה כי מח"ש תחקור את העניין בעצמה, אלא רק כי מח"ש תבדוק האם ניתן להעמיק את החקירה בפרשה:

"הואיל ובאחד משני המקרים בהם דנו לעיל, נגרם סיבוך עקב הירי הנטען ובעקבותיו מותו של אדם, ראוי שהמחלקה לחקירת שוטרים תבדוק, אם טרם נעשה כן, שמא ניתן להעמיק את החקירה כדי לגלות את העובדות לאשורן."

20. מח"ש, במקרה דנן, עברה על חומר הראיות שהיה בפני הועדה, ומסקנתה הייתה, כי אין דרך ממשית שתאפשר להעמיק את החקירה. אף אנו לא מצאנו סיכוי ממשי שהעמקת החקירה הייתה מגבשת אישום פלילי ולכן אנו ממליצים לגנוז תיק זה.

התייחסות לטענות עדאלה

21. להלן, נתייחס לטענות עדאלה בדו"ח מטעמה.

הטענה בדבר אי חקירת שוטרים ואזרחים הקשורים לאירוע על ידי מח"ש

22. לטענת עדאלה, היה על מח"ש לזמן את המעורבים באירוע ולחקרם, לאור הנחיית ועדת אור על "חקירה לעומק". כמו כן נטען, כי מח"ש קבעה כי עדים מכפר כנא אינם מהימנים וזאת מבלי שהעידו בפניה.

¹¹ ר' סעיף 146, עמ' 401 לדו"ח הועדה

אכן, מח"ש לא ביצעה חקירה בתיק ולא זימנה איש מהשוטרים או מאנשי כפר כנא לעדות בפניה, אולם לא מצאנו פגם בכך, מהטעמים שיפורטו להלן.

ראשית, כפי שצוין לעיל, קבעה ועדת אור, בסוף הפרק שיוחד לפרשה זו, כי על מח"ש רק לבדוק האם ניתן להעמיק בחקירה, וזאת בניגוד למתן המלצה לחקור. בדיקה זו נערכה, ונמצא, כי הראיות שנאספו על ידי הועדה אינן מהוות תשתית מספקת לפתיחה בחקירה פלילית על ידי מח"ש, בנסיבותיו של האירוע שפורטו לעיל.

שנית, לטעמנו, ניתן לקבוע, כפי שקבעה מח"ש, כי לא ניתן יהיה לבסס ממצאים מפלילים על סמך דברי העדים תושבי כפר כנא אף ללא חקירתם החוזרת במח"ש, וזאת על סמך גרסאותיהם הקודמות שעמדו בפני הועדה. ויודגש שוב, כי הועדה עצמה התרשמה, כי קיימות סתירות מהותיות בדברי אותם העדים.

איננו רואים גם טעם בזימון שוטרים שנחקרו על ידי הועדה לחקירה שלא יהיה בה כדי להועיל, בהתחשב בנסיבות הענין ובראיות, שכבר נמצאות בפנינו, לפיהן קיימת אפשרות סבירה, אם לא למעלה מכך, כי מקור הפגיעה בפצוע ובמנוח אינו השוטרים בכלל או ירי בפרט. להערכתנו, לא ניתן יהיה להסיר את הספק בדבר נסיבות הפגיעה של השניים גם אם יתבצעו פעולות חקירה נוספות, שמטרתן איתור שוטרים שהיו במקום וגביית גרסתם.

בדו"ח עדאלה מוזכרים שמותיהם של שישה שוטרים שנשאו נשק חי באירוע זה. בבדיקתנו לא נמצא אמנם, כי כל השוטרים האלה נחקרו ע"י הועדה, אולם נוכח הקשיים שתוארו לעיל איננו סבורים כי היה טעם בזימנם לחקירה ע"י מח"ש.

עוד יצוין, כי גם העובדה הנטענת בדו"ח עדאלה, ולפיה חלק מהשוטרים אחזו בכלי נשק שעליהם טלסקופים, אין בה כדי לבסס, באופן כלשהו, את האפשרות כי בוצע במהלך האירוע ירי צלפים¹², לנוכח מכלול הראיות בתיק וגרסאות מפקדי הכוחות.

הטענה בדבר הימצאותם של כוחות משטרה במקום אף לאחר מועד הפגיעה במנוח ובפצוע

23. ככל הנראה, נפגעו המנוח והפצוע בסמוך לשעה 18:30 (לבית החולים הגיעו בסביבות השעה 19:30, על פי הרישומים הרפואיים שנסקרו לעיל). על פי דו"ח מח"ש, היו הכוחות במקום עד השעה 19:00. לענין זה טוען עדאלה, כי מעדותו של רפי כהן, מפקד יס"מ שי, המצוטטת בדו"ח עדאלה, עולה, כי הכוחות היו במקום עד השעה 20:00.

לענין זה יצוין תחילה, כי בדו"ח עדאלה לא נעשתה האבחנה בין הנוכחות בצומת, אליו נסוגו הכוחות המשטריים לאחר תום ההתפרעות, לבין הנוכחות בפאתי הכפר, שם עמדו הכוחות, או חלקם, בעת העימות עם ההמון שיצא מן הכפר, מוקדם יותר במהלך היום. מגרסת רפי

¹² ר' סעיף 57 בעמ' 20 לדו"ח עדאלה

כהן¹³, עולה כי רוב הכוח היה ליד הצומת כבר בשעה 18:00 – 18:30 (השעה בה כנראה נפגעו המנוח והפצוע), כאשר רק כוח מצומצם של כ-6-7 שוטרי יס"מ עמד קדימה יותר, לכיוון הכפר. יודגש, כי הדברים מאושרים גם בעדות יעקב זיגדון, מפקד תחנת טבריה במועד הרלבנטי ובדברי שמעון בן שבו, רמ"ס תחנת טבריה דאז. כפי שצוין לעיל, גם הועדה לא דחתה את גרסתם בעניין זה.

עוד יצוין, כי אף אם נותרו כוחות בצומת לאחר נסיגת השוטרים מהכפר, אין די בעובדה זו כדי לקדם את המסקנה לפיה נפגע המנוח מירי שוטרים דווקא, ודאי לא באופן הנדרש לשם הרשעה במשפט פלילי, וזאת לאור הבעיות הקיימת בגרסאותיהם של אנשי כפר כנא בדבר נסיבות הפגיעה והממצאים הרפואיים העמומים.

הטענה, כי פרופ' היס קבע, כי המנוח מת כתוצאה מסיבוך ניתוח תיקון שבר, שנגרם עקב מעבר קליע, כנראה קונבנציונלי

24. לטענת דו"ח עדאלה, קבע פרופ' היס, בבירור, כממצא, שהמנוח מת מפגיעת קליע. דברים אלה אינם מדויקים, וזאת בלשון המעטה. דו"ח עדאלה מפנה לחוות דעת שניתנה מטעם פרופ' היס ביום 30.09.01¹⁴, אך מתעלם מכך שהמדובר בחוות דעת ראשונית, בה ציין פרופ' היס במפורש כי נדרשים לו מסמכים נוספים לשם גיבוש עמדה סופית. ואכן, בחוות הדעת הסופית מיום 21.04.02¹⁵, שהייתה אף היא בפני הועדה, קבע פרופ' היס, לאחר שעיון במסמכים נוספים, כי לא ניתן לקבוע ברמת הודאות הדרושה, מה היה מנגנון הפגיעה בברכו של המנוח, אם כי ציין שם ששבר מרוסק בפיקה שכיח יותר מפגיעת קליע. לנושא זה התייחסו בהרחבה לעיל.

הטענה כי מח"ש התעלמה מהסתירות שבגרסתו של רפי כהן

25. הסתירות אליהן מפנה הדו"ח, נוגעות לשאלה האם עד זה שמע ירי מתוך הכפר במהלך האירוע. לעניין זה נציין ראשית, כי עיון בהקשר המלא של גרסאותיו של העד אינו מביא בהכרח למסקנה כי שיקר בעניין זה.

כך מסר רפי כהן בהודעתו בפני אוספי החומר לעניין הירי¹⁶:

"... לשאלתך אם שמעתי קולות של ירי (איני מבדיל בין ירי גומי לירי חי, הגם שלהערכת ירי חי יש רעש חזק יותר), אני משיב בשלילה. לא שמעתי. רק כח אבטחת אמת היה עם נשק ובשום מקרה לא היה ירי חי.

...

¹³ ר' גרסתו בפני אוספי החומר מיום 21.03.01

¹⁴ ר' מ/841

¹⁵ ר' מ/4126

¹⁶ ר' הודעתו מיום 21.03.01

אני מקריאה לך מעדותו של בהג'ת חמייסי, עמ' 5 ש' 103 – 115 ואת מסבירה לי שיש בידיכם עדויות על כך שהיו באותו זמן שתי יריות שמהן נפגעו שני אנשים מאש חיה ברגליהם: זה מוזר לי. אין דבר כזה שיפלט כדור למישהו. לא היה מצב שהצריך מעבר לשימוש באז חיה. לא הייתי עד לסיטואציה שבה היה שימוש באש חיה. לא שמעתי ולא ראיתי נפגעים במקום שפזנו עקב פגיעה. לא זוכר ששמעתי ירי. יכול להיות, ואיני אומר זאת בוודאות, שאולי נשמע ירי מתוך הכפר. בתכנית שלנו חשבנו, שלאחר רדת החשיכה, אם נצטרך להכנס לכפר, יכנסו רק השוטרים הממוגנים. אולי מישהו שמע ירי מתוך הכפר וכך הבנו שיש נשק חי בכפר. זה הוביל להחלטה שבשום פנים ואופן לא נכנס לכפר בחשיכה. אני לא זוכר את זה בוודאות. אני זוכר את הדילמה שניצבנו בפניה של כניסה לכפר בשל ההתראות. יתכן ששמענו ירי מרחוק מכיוון הכפר וזה חיזק את התחושה שאסור להתקרב לכפר. אנחנו היינו מגמה אחת מאחור, כפי שתארתי, זה היה סוף היום, ולא זכור לי פרט זה במדויק. ברור לי שמאזור כוחותינו לא בוצע שום ירי, לא של אש חיה ולא אחרת.” (ההדגשות אינן במקור)

על דברים אלה, לפיהם אינו זוכר בודאות, כי שמע ירי מתוך הכפר, חזר העד גם בפני הועדה¹⁷:

”...השופט האשם חטיב: סליחה, שאלה שלי פשוטה, האם אתה היום בוודאות יכול להגיד לנו ששמעת ירי עמום מכיוון הכפר או שגם זה נשאר בספק כפי שאמרת בהודעה?

רפי כהן: אז גם עכשיו אני בא ואומר, אם זכרוננו אינו מטעה אותי, נדמה לי שנשמע קול ירי מתוך הכפר וזה הדבר ששכנע אותנו בשום מקרה לא להיכנס לתוך הכפר.”

שנית, ובעיקר, השאלה האם נשמע במהלך האירוע ירי מתוך הכפר אם לאו, אין בה כדי לשנות את המסקנה אליה הגענו בדבר העדר התועלת שבהעמקת החקירה, שכן גם אם נקבל את הטענה כי העד שיקר בעניין שמיעתם של קולות ירי מהכפר, עדיין, לא נוכל לקבוע ממצאים חד משמעיים, בדבר שאלת התרחשותו של ירי מכיוון זה, ובודאי לא נוכל להוכיח, במידה הנדרשת בפלילים, כי הפגיעה במנוח מקורה בירי שוטרים דווקא ולא בדקירה, כפי שצוין לעיל בהרחבה.

מעבר לכך יוער שוב, כי גרסת רפי כהן בדבר תזוזת הכוחות והעדר קיומו של ירי חי במהלך האירוע מצד השוטרים, נתמכה בדבריהם של שני שוטרים מתחנת טבריה, ונראה כי היא נתקבלה על ידי הועדה.

מהותו של החומר המודיעיני שהיה בידי המשטרה

26. על פי הדו"ח, דחתה הועדה על הסף את טענת המשטרה, לפיה מידע מודיעיני לימד כי המנוח נפגע במהלך תגרה בכפר.

¹⁷ ר' עמ' 3928 לפרוטוקול הדיון מיום 11.07.01.

אף דברים אלה אינם מדויקים.

בפני הועדה הוצג מידע לפיו המנוח והפצוע נפגעו בקטטה. הועדה לא ייחסה למידע זה משקל רב, לאור העובדה כי מקורותיו לא ידועים וקבעה :

”במאמר מוסגר נעיר, כי לידי אנשי המשטרה הגיע מידע כאילו המנוח ח’מאייסי נפגע עקב קטטה בכפר. מקורותיו של מידע זה אינם ידועים ולא נבדקו, ועל כן אין, לדעתנו, לייחס לו משקל של ממש.”

נמצא, כי הועדה אכן לא ייחסה למידע שהיה בידי המשטרה משקל של ממש. עם זאת, במשפט פלילי, מידע מהסוג האמור, בנסיבות העניין, אם לא נבדק עד תום, הינו בגדר ראיה בעלת פוטנציאל מזכה, ודאי כשהוא יכול להתיישב עם יתר הראיות בתיק: אי הבהירות לגבי אופן הפגיעה, והעובדה כי לא נסתרה גרסתם של מפקדי הכוחות, לפיה בזמן הפגיעה המדווח, לא נכחו שוטרים במקום האירוע הנטען.

לסיכום

27. הקושי המרכזי בתיק הינו קביעת אופי הפגיעות אותן ספגו המנוח והפצוע. להערכתנו, קיים ספק רב האם מקורן של פגיעות אלו הינו בירי, וקושי זה לא יוסר אף אם יתבצעו חקירות של שוטרים נוספים שהיו במקום ואחזו בנשק ארוך, שכן האפשרות שמי מהם יודה, כי ביצע ירי חי לעבר ההמון במהלך האירוע או יפליל את חבריו בירי שפגע בברכו של אחד מהמתפרעים, הינה קלושה, אם לא אפסית.

כמו כן יש להדגיש, כי אין זה מן הנמנע, שהמנוח והפצוע נטלו חלק בקטטה, בה היה מעורב גם ירי מצד מאן דהוא שאינו שוטר. לפיכך, גם אם אכן נפגע המנוח מירי, אין די בעובדה זו כדי להצביע בהכרח על פגיעה מצד כוח המשטרה דווקא. יתרה מזאת, אף אם יודה שוטר כלשהו כי ירה ירי חי, לא יהיה בכך די להרשעה, כל עוד לא יוכח בראיות שדווקא ירי חי זה הוא שגרם לפציעות. עוד יוער בהקשר זה, כי כפי שעולה מהתעודות הרפואיות הרלבנטיות, לא נמצא קליע בגופם של המנוח או הפצוע, כך שלא נוכל לקבוע מעבר לספק סביר, כי ירי הוא שגרם לפגיעות בכלל או לערוך בדיקות בליסטיות על מנת לאתר את היורה.

28. לנוכח האמור לעיל, נראה לנו כי לא נפל פגם בהחלטת מח"ש בדבר גניזת התיק ואנו ממליצים להשאירה על כנה.